

УДК 342.518:004(477)(09)

<https://doi.org/10.31652/2786-6068-2024-4-36-45>

Марина Дзевелюк

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
кандидат юридичних наук, доцент;
доцент кафедри публічного управління та менеджменту
e-mail: dzeveliuk.m@vspu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-8793-3393>

Андрій Дзевелюк

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фундаментальних та приватно правових дисциплін
e-mail: dzeveluk.andrey@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9421-9334>

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті проаналізовані історичні аспекти становлення електронного урядування в Україні, встановлено часові періоди та їх особливості, представлено перспективні напрями розвитку електронного урядування.

Проаналізовано сучасні дослідження вітчизняних науковців даного напрямку. Охарактеризовано актуальні проблеми, які стоять перед Україною та світом, які стосуються мережевої війни, світової пандемії, що уповільнюють процес ефективного впровадження електронного урядування. Визначено, що законодавча база існує, але потребує подальшого розвитку і вдосконалення, відповідно до стандартів ЄС та реалій, які транслює сучасне суспільство.

У дослідженні зазначено, що наразі в Україні триває етап впровадження електронного урядування, який розпочався в 2019 році, для якого показовим було формування теоретичної моделі електронного урядування та офіційне впровадження практичної моделі на основі веб-порталу «Дія», який являється брандом цифрової держави в Україні.

Встановлено, що для України важливого сенсу набувають такі напрями: діджиталізація державного управління, підвищення прозорості та підзвітності управлінської діяльності, розширення електронних послуг за допомогою інтеграції нових сервісів, ефективність надання електронних послуг, становлення структур електронної демократії, а також підвищення доступності та інклюзивності населення, а також розвиток інфраструктури, поліпшення кібербезпеки, регулювання процесів електронної комерції, перспективи використання елементів штучного інтелекту та аналітики великих даних для покращення управлінських процесів та прогнозування потреб громадян, міжнародне співробітництво та інтеграція до світових платформ, запровадження цифрових інновацій та інші, що в своїй сукупності модернізує функціонування сучасної держави. Запропоновано дій, які допоможуть розвинути зазначені напрями, що в результаті дозволить підвищити ефективність державного управління.

Ключові слова: функціонування сучасної держави, електронне урядування, веб-портал «Дія», цифровізація державних послуг.

Maryna Dzeveliuk, Andrii Dzeveliuk

PRECONDITIONS OF THE FORMATION AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF E-GOVERNMENT IN UKRAINE

Summary. The article analyzes the historical aspects of the formation of electronic governance in Ukraine, identifying time periods and their characteristics, and presents promising directions for the development of electronic governance.

It reviews contemporary research by domestic scientists in this field and highlights current issues facing Ukraine and the world, such as network warfare and the global pandemic, which are slowing down the process of effective implementation of electronic governance. It is noted that the legislative framework exists but requires further development and improvement in line with EU standards and the realities of modern society.

The research indicates that Ukraine is currently in the implementation phase of electronic governance, which began in 2019. This phase is marked by the formation of a theoretical model of electronic governance and the official introduction of a practical model based on the "DIIA" web portal, which is a brand of the digital state in Ukraine.

It is established that the following areas are of significant importance for Ukraine: digitalization of public administration, increasing transparency and accountability of management activities, expanding electronic services through the integration of new services, the efficiency of providing electronic services, the establishment of e-democracy structures, as well as enhancing accessibility and inclusivity for the population, and the development of infrastructure, improving cybersecurity, regulating e-commerce processes, prospects of using elements of artificial intelligence and big data analytics to improve management processes and predict citizens' needs, international cooperation and integration into global platforms, the introduction of digital innovations, and others. Together, these factors modernize the functioning of the modern state. Actions are proposed to develop these directions, which will ultimately increase the efficiency of public administration.

Key words: the functioning of the modern state, e-government, the web portal «Diya», the digitalization of public services.

Постановка проблеми. Реалії сьогодення на практиці активно демонструють, що діяльність сучасної держави давно вийшла за межі автономного, закритого формування, а факт її існування винесено за рамки суспільних комунікацій. У багатьох сферах, в яких раніше держава виступала єдиною можливим каналом комунікації між людиною і зовнішнім світом, сьогодні індивіди мають змогу обходитись без держави, що, з одного боку, підвищує поріг її легітимності, а з іншого — сприяє становленню конкурентного середовища в публічній сфері [3, с. 62].

В результаті чого, ми можемо сміливо говорити не лише про теоретичні аспекти, а й про практичне застосування функціональної моделі сервісної держави, яка пов'язана передовсім з демонополізацією державних функцій, що стало можливим завдяки розвитку інформаційних технологій.

Глобальним викликом для стрімкого розвитку цифрових рішень та дистанційних форм співпраці, в тому числі з представниками державних органів, фінансових установ, організацій та підприємств, що надають послуги, стала світова пандемія COVID-19. Розвиток діджиталізації та певні технологічні потреби зумовили переведення державних послуг в онлайн, що безпосередньо оптимізує кошти, час та витрати людиногодин, знижує корупційні ризики, які й досі залишаються актуальними для пост радянських країн.

Наступними каталізаторами трансформації стали воєнні дії на території України та зумовлені процеси вимушеної міграції: як внутрішніх переселенців та біженців так і зовнішніх [3, с. 62].

Зазначені процеси формують тренди розвитку сучасної держави: формування нових технік та методів реалізації функцій держави, а саме технологічних, які пов'язані,

передовсім, зі становленням електронного урядування. Тенденція застосування сучасних інформаційних технологій у світі, які дають змогу автоматизувати більшість управлінських дій, зумовлює переформатування функціонування держави на більш ефективні економічні моделі.

Саме електронне урядування являється одним з інструментів розвитку інформаційного суспільства, впровадження якого сприяє створенню умов для відкритого і прозорого державного управління, яке є необхідним в сучасних воєнних реаліях України, а також закладення основ реалізації функціонування сервісної моделі держави [4, с. 62].

З огляду на це, виникає потреба дослідження передумов становлення та перспектив розвитку електронного урядування, а також визначення новаційних напрямів діяльності сьогодення.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Варто підкреслити, що тематика електронного урядування є надзвичайно популярною у сучасній науковій літературі. І це не дивно, оскільки раціонально організований електронний уряд дає змогу суттєво підвищити ефективність реалізації практично усіх функцій держави, оскільки вони є каналами комунікації між державою та суспільством.

Дослідження електронного урядування є міждисциплінарною областю, в якій беруть участь науковці різних країн світу. Значний внесок як в Україні, так і в світі зробили: О. Барановський (питання безпеки електронного урядування та цифрові технології в державному управлінні), Ю. Рубан (проблеми впровадження електронних послуг та цифрових платформ у державному секторі), Л. Ткаченко (розвиток цифрових послуг та інтеграція електронних систем в Україні), М. Дзевелюк (становлення моделі сервісної держави та її вплив на процеси цифрової трансформації сучасної держави), J. Founyain (вплив цифрових технологій на державні інституції на їх роботу), M. Janssen (цифрові трансформації, дослідження відкритих даних), S. Madon (вплив цифрових технологій на соціально-економічний розвиток) та інші.

Мета статті. Основна мета передбачає дослідження передумов становлення електронного урядування в Україні, визначення та характеристика історичних періодів цього процесу, встановлення основних перспективних напрямів розвитку електронного урядування та характеристика проблемних аспектів становлення.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до історичних передумов, насамперед, слід зауважити, що Україна була чи не першою європейською країною, в якій ще на початку 80-х рр. ХХ ст. докладалися зусилля до розробки автоматизованих систем управління видатним українським вченим В. М. Глушковым, але ця ідея не знайшла підтримки та реалізації державним керівництвом СРСР [17, с. 59].

Згодом на світовому рівні на початку 90-х років почало формуватись саме поняття «електронного уряду», а першим у світі ідею урядового порталу реалізував Сінгапур в 1999 році, який не тільки почав надавати інформаційні послуги, але й дав змогу отримати деякі державні послуги, для яких раніше населення було змушене відвідувати різні міністерства та відомства [3, с. 62]. У вітчизняній історії зазначені процеси стали пріоритетними лише з набуттям Україною незалежності, що актуалізувало рух до розбудови нової держави, відповідно й нового державного управління. Проте, комунікаційні технології тоді, почали активно застосовуватись лише у сфері бізнесу [17, с. 59].

На основі проведених досліджень, можна виокремити певні важливі періоди становлення електронного урядування в Україні. Сам процес усвідомлення поняття «електронне урядування» бере свій початок з запровадженням цілої низки нормативно-правових документів.

Запровадження механізмів та інструментів електронного урядування було започатковано ще у 1998 році із прийняттям Закону України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 [10], у статті 5 якого закріплено, що головною метою програми є створення необхідних умов для забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання

інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави, та Закону України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 04.02.1998 [11], що визначає стратегічні цілі та основні принципи інформатизації, очікувані наслідки її реалізації [5, с. 141].

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 2003 р. [12] та серії поправок і доповнень до нього у 2005, 2014, 2015, 2017 роках свідчить про те, що Закон хоч і встановлював основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів, однак не нівелював певні недоліки української практики у цій сфері, з одного боку, і не актуалізував доцільність використання зарубіжного досвіду, з іншого [17, с. 59]. Але це стало значним поштовхом щоб розпочати процес переведення послуг в онлайн режим. Подальшими трансформаціями були прийняття Закону України «Про адміністративні послуги» в 2012 р. [13] та розбудова центрів адміністративних послуг та Єдиного порталу адміністративних послуг в Україні «Дія».

Наступні процеси характеризуються усвідомленням науковцями ролі та можливостей електронного урядування у процесі комунікації з суспільством, контроль за владою, що сприяло появі низки концептуальних підходів.

В період 2007-2010 рр. було реалізовано велику кількість проєктів, спрямованих на побудову електронної взаємодії між областями та регіонами. В першу чергу це гармонізація організаційних структур та розробка необхідного нормативно-правового забезпечення, а також створення нової спеціальності «Електронне урядування» напряму підготовки «Державне управління» в 2009 році в Національній академії державного управління при Президентові України [17, с. 61].

Саме цей етап суспільного розвитку та діяльності вважається найбільш активним і успішним. Адже він став «проривом» у свідомості не лише пересічних громадян, а, насамперед, державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, які зрозуміли всю важливість та переваги від запровадження електронного урядування в усіх сферах суспільного життя.

Варто звернути увагу, що якби органи публічного управління та державної влади в Україні свого часу проявили більшу ініціативність, обізнаність та далекоглядність, то на сьогодні Україні не довелося б повертатися до пошуку шляхів вирішення проблем і подолання викликів десятирічної давнини.

Визначальним у розвитку електронного урядування в Україні стала розробка та затвердження «Концепції розвитку електронного урядування в Україні» у 2010 р., що вперше закріпила в нормативно-правовому полі термін «електронне урядування» [6], а після втрати чинності - «Концепція розвитку електронного урядування в Україні» у 2017 р., метою якої було вирішення питань, пов'язаних зі значним відставанням України від світових темпів розвитку електронного урядування та необхідністю удосконалення державної політики у цій сфері [7].

Основна проблема, на розв'язання якої спрямована Концепція, — це забезпечення пріоритетного напрямку для України, а саме розвитку інформаційного суспільства, яке можна визначити як орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічне суспільство, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку та підвищення якості життя [2, с. 122].

Розвиток електронного урядування визначено одним з першочергових пріоритетів реформування системи державного управління. Також у рамках реалізації Україна має забезпечити комплексний розвиток електронного урядування відповідно до європейських вимог. З огляду на міжнародний досвід розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни. Реформа будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на

широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності. Адже саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [14].

Крім того, запровадження електронного урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market Strategy).

Концепція є основою для подальшої розробки «Стратегії розвитку електронного урядування в Україні на період до 2030 року», програмних документів з питань впровадження електронного урядування та проєкту Закону України «Про розвиток електронного урядування».

Хоча реалізація Концепції була передбачена на період до 2020 року, однак наразі станом на 2024 рік являється чинною, як і Стратегія сталого розвитку «Україна–2020», яка теж потребує актуалізації у зв'язку з ухваленням на Саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку на період до 2030 року, що зумовлює дискусії серед науковців. Рух в цьому напрямку було покладено Указом Президента України від 30.09.2019 р. «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», який є орієнтиром для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України, а також запровадженням у 2021 році постійного моніторингу індикаторів досягнення Цілей сталого розвитку [15].

Період 2014-2018 рр., номінований умовно як «нова хвиля» зацікавленості проблемами електронного урядування. Особливе місце у цих хронологічних межах посідає підготовка фахових, сучасних державних службовців в межах освітньо-професійних програм «Електронне урядування» першого та другого рівня вищої освіти спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

Важливе значення набула розробка проєктів стандартів вищої освіти зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування», де знання електронного урядування та вміння використовувати різноманітні технології та інструменти електронної демократії є обов'язковими для сучасних фахівців з публічного управління та адміністрування [17, с. 63].

Наразі триває етап впровадження електронного урядування, який розпочався з 2019 року, для якого показовим було формування теоретичної моделі електронного урядування, що має бути побудована на міжгалузевій дискусії. [3, с. 64].

В першу чергу, це зумовлено розвитком розумних міст та застосуванням різноманітних технологій: Інтернет-речей, які представляють собою «фізично реальні системи і комплекси, функціонування яких базується на використанні величезної кількості датчиків, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, робототехніки, штучного інтелекту, хмарних обчислень, мережі Інтернет, застосування яких надає можливості за участю або без участі людей приймати і реалізовувати рішення, що створює умови для високоефективного, економічного, раціонального здійснення будь-якої діяльності з мінімальним використанням всіляких ресурсів» [1, с. 12-13].

Значний вплив мають також процеси цифрової трансформації публічного управління, які відбуваються у рамках стратегії соціально-економічного розвитку Європейського Союзу, зокрема ініціативи «Цифровий порядок денний для Європи» (Digital Agenda For Europe) [17, с. 65]. А також важливим кроком стало створення Міністерства цифрової трансформації України (далі Мінцифри) на заміну ліквідованому Державному агентству України з питань розвитку електронного урядування.

Новацією у розвитку електронного урядування не лише в Україні, а й у світі стало затвердження Положення про Єдиний державний веб портал електронних послуг (далі Портал Дія), результатом якого був новаційний прорив у становленні електронного урядування та удосконалення сфери надання адміністративних послуг в Україні. Адже, Уряд

створив відповідні умови для того, щоб позбавитись від незручних форматів порталів, не дієвих механізмів, дублювання функцій та послуг, які притаманні великій кількості порталів багаточисельних органів державної влади [9].

Портал Дія дає можливість отримання публічних послуг, подання звернень, скарг, петицій громадян, здійснення електронного листування з органами державної влади, проведення опитувань тощо, це і впровадження мобільного застосунку «Дія», і користування особистим кабінетом та доступ до інформації з реєстрів, і створення сучасного реєстру адміністративних послуг [20, с. 248]. Варто також наголосити на етимології назви «Дія», що передбачає собою скорочення від «Держава і я» і вказує саме на комунікаційну природу взаємодії держави з суспільством, що змінює усі уявлення про функціонування сучасної держави на практиці. Портал Дія «призначений для реалізації права кожного на доступ до електронних послуг та інформації про адміністративні та інші публічні послуги, звернення до органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (у тому числі відповідно до ЗУ «Про звернення громадян»)), отримання інформації з національних електронних інформаційних ресурсів, яка необхідна для надання послуг, а також для проведення моніторингу та оцінки якості послуг у випадках, визначених цим Положенням» [9]. Починаючи з 2023 року, в Мінцифри відбулось обговорення впровадження «Дія» з понад п'ятьма країнами [8], що вказує на ефективність даної платформи, а також зацікавленість та затребуваність у світі. В межах цифровізації, на офіційному рівні заявлено про відмову від подачі документів у паперовому форматі до державних органів з вересня 2021 р. й перехід на документообіг в електронному форматі між органами публічної влади й громадянами держави під час одержання державних послуг [16, с. 235]. При цьому варто зауважити, що система електронних адміністративних послуг в Україні перебуває на стадії розвитку і можливе існування цілого ряду проблем.

До чинників, які ускладнюють повноцінне впровадження електронного документообігу в органах державної влади та органах місцевого самоврядування належать:

- відсутність єдиних загальнодержавних стандартів функціонування систем електронного документообігу (Мінцифри анонсує функціонування цього напрямку до кінця року), уніфікованих вимог до програмного забезпечення, що ускладнює процес запровадження внутрішніх систем електронного документообігу органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також інтеграцію цих систем;
- налагодження процедури використання електронного цифрового підпису;
- недостатній рівень захисту інформації в системах електронного документообігу органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Саме недосконалість систем електронного документообігу, яка в більшій мірі пов'язана з тим, що до 2014 року значна частина систем електронного документообігу мала російське походження, сприяла посиленню уваги до застосування в органах виконавчої влади України різноманітних блокчейн технологій, які представляють собою розподілену базу даних у вигляді ланцюжка блоків, у якій зберігається інформація про кожну транзакцію, вироблену в системі, що неможливо підробити [18]. З 2017 року Україна перетворюється на випробувальний майданчик для використання блокчейн в органах виконавчої влади, прикладом такої діяльності є переведення на блокчейн Державного земельного кадастру України та реєстру майнових прав. На думку урядовців, впровадження цієї технології дозволить забезпечити надійну синхронізацію даних, що унеможливіє їх підміну в результаті зовнішнього втручання, гарантує прозорість, а також дасть можливість здійснювати суспільний контроль за системою [17, с. 222]. Але при цьому виникає багато технологічних (велика ресурсоемність блокчейна, нестача потужності тощо) та правових запитань (щодо достовірності даних, точності заповнення реєстрів, управління доступом, ідентифікація користувачів, тощо), які потребують подальшого дослідження.

Готовність громадян та бізнесу до надання електронних послуг є одним з найбільш важливих факторів розвитку системи надання електронних послуг. При цьому необхідно забезпечити певні процеси: довіру та впевненість громадян і бізнесу у безпеці електронних

© Дзевелюк М., Дзевелюк А.

послуг, що відіграє дуже важливу роль в прийнятті ініціатив електронного урядування з питань оцінки готовності до надання електронних послуг; конфіденційність персональних даних в Інтернеті та мобільних пристроях, що є однією з головних проблем забезпечення ефективності процесу надання електронних послуг [19, с. 65], також, ще досі залишається не вирішеною проблема цифрового включення громадян, адже в сучасному світі певний відсоток населення, який ніколи не користувався Інтернетом (причинами є з одного боку відсутність необхідних девайсів, матеріальні витрати, з іншого - існування вразливих верств населення, пов'язаних з віком, інвалідністю тощо).

Прецедентним є існування низки проєктів, які фінансуються в ЄС, що стосуються потреб вразливих верств населення, які можна в майбутньому адаптувати до потреб України. Тому перспективи подальшого розвитку очевидні.

Проблемним питанням залишається функціонування електронного урядування в умовах мережевої війни та світової пандемії. Особливістю сучасних війн є діяльність, де головною зброєю при захопленні держави і встановленні стратегічного контролю над нею стає власне суспільство, на яке направлена переорієнтація та в подальшому знищення традиційних духовних та культурних цінностей [17, с. 210]. Тому питання безпеки в мережі, яке надає вирішальну інформаційну перевагу над супротивником має займати вагоме місце для становлення ефективного електронного урядування. У мережевій війні активно використовуються інструменти електронної демократії, насамперед це відбувається за допомогою соціальних мереж.

Також прикладом використання в мережевій війні технологій та інструментів електронного урядування можна віднести використання різноманітних систем електронного документообігу (ворожій розробки), а також ризики від запровадження блокчейн [17, с. 215].

Саме тому запровадження якісної та зручної системи інформаційного забезпечення в органах виконавчої влади [18] розглядається як головна складова неупередженої та професійної роботи системи державного управління і виконання контролю за реалізацією рішень в цих органах.

Світова пандемія також стала своєрідним каталізатором змін, які відбулися в прискореному темпі в публічному управлінні. Це зумовлено насамперед тим, що уряди були змушені в стислі терміни під тиском форс-мажорних обставин приймати свої рішення. Всесвітня криза виявила вразливі місця в системі прийняття рішень на рівні урядів: порушення координації, слабкі державні інституції, не ефективно та нерациональне використання обмежених ресурсів, недостатня підзвітність, а також проблеми патронажу та корупції.

Тому важливе значення в умовах пандемії набуло використання цифрових технологій та цифрова трансформація всієї системи публічного управління.

У багатьох країнах цифровий уряд посилив свою центральну роль як необхідного елемента комунікації, лідерства та співпраці між політиками та суспільством. Водночас загострилися проблеми, пов'язані з конфіденційністю, захистом приватності та поширенням дезінформації.

Однак, в світовій практиці вже існують напрацьовані підходи для успішного вирішення цих проблем, зокрема з використанням цифрових технологій, які направлені на адаптацію моделей діяльності уряду, надання послуг та взаємодію з громадянами з використанням цифрових інструментів; створення безпрецедентного рівня співпраці між урядами та громадянами, а також усіма зацікавленими сторонами для запровадження просторового дистанціювання та інших заходів; розвиток ефективних, інклюзивних та підзвітних урядів, які здатні надавати адекватну відповідь на існуючі виклики та загрози. Ці та інші технології важливо адаптувати до потреб України.

Висновки. Отже, проаналізовані історичні періоди дають можливість сказати, що Україна пройшла значний шлях і уже має певні успіхи (а в деяких сферах і першість) щодо впровадження різноманітних інструментів та технологій електронного урядування.

Подальший розвиток електронного урядування в Україні має значні перспективи, зважаючи на поточні досягнення та плани держави у сфері цифрової трансформації.

На основі дослідження можна виділити наступні ключові напрями та перспективи:

- розширення електронних послуг за допомогою інтеграції нових сервісів (запровадження нових електронних послуг, які охоплюватимуть більшу кількість адміністративних процедур), а також розширення платформи «ДІЯ» (збільшення функціональних можливостей та послуг);
- підвищення доступності та інклюзивності передбачає собою розвиток цифрової грамотності (навчання громадян цифровим навичкам для забезпечення рівного доступу до електронних послуг), а також розвиток інфраструктури (поліпшення доступу до Інтернету в сільських та віддалених районах);
- поліпшення кібербезпеки шляхом удосконалення захисту даних (посилення заходів щодо захисту персональних даних громадян) та протидія кіберзагрозам (розробка та впровадження стратегій захисту від кібератак);
- легалізація та регулювання передбачає законодавче забезпечення (розробка та прийняття нових законів, які регулюють використання цифрових технологій у державному управлінні) та відповідність стандартам ЄС (гармонізація українського законодавства зі стандартами ЄС);
- підвищення прозорості та підзвітності можлива за допомогою розширення доступу до відкритих даних для громадян та бізнесу, а також прозорість державних процесів через використання цифрових технологій в державному управлінні;
- інтеграція штучного інтелекту та аналітики даних, як новий перспективний напрямок передбачає використання ШІ та аналітики великих даних для покращення управлінських процесів та прогнозування потреб громадян (AI та Big Data), а також автоматизація рутинних адміністративних процесів для зниження витрат та підвищення ефективності;
- міжнародне співробітництво та інтеграція до світових платформ (участь у глобальних ініціативах та проектах з електронного урядування);
- розвиток електронної демократії (можливий через впровадження систем електронного голосування для забезпечення більшої участі громадян у політичних процесах), а також використання цифрових платформ для проведення громадських консультацій та обговорень;
- електронна комерція та цифрова економіка (має перспективи становлення через розробку нормативної бази для підтримки та регулювання електронної комерції) та запровадження цифрових інновацій (підтримка стартапів та інновацій у сфері цифрових технологій);
- підтримка сталого розвитку: зелені технології (використання цифрових технологій для підтримки сталого розвитку та охорони навколишнього середовища), а також ефективне управління ресурсами (використання ІКТ для підвищення ефективності управління природними ресурсами).

Ці напрями розвитку електронного урядування допоможуть Україні підвищити ефективність державного управління, зробити його більш прозорим і доступним для громадян, а також відповідати сучасним викликам і тенденціям та потребують більш детального вивчення в подальших дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Баранов О. А. Інтернет речей: теоретико-методологічні основи правового регулювання. Харків, 2018. Т. 1. 344 с.
2. Дзевелюк М.В. Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави: дис. ... канд. юрид наук : 12.00.01. / НУ «ОЮА». Одеса, 2017. 209 с.
3. Дзевелюк М. В. Вплив електронного урядування на трансформацію функціонування сучасної держави. *Науково-практична конференція «Проблеми інформаційно-правового забезпечення*

децентралізації державної влади та цифрової трансформації в Україні» присвячена до 30-річчя Національної академії правових наук, 15 червня 2023 р. м. Вінниця. С. 62-69.

4. Дзевелюк М. В. Сервісна держава як функціональна модель сучасної держави. *Актуальні проблеми держави і права*. 2017. Вип. 78. С. 60-67.

5. Калішенко Є. Правове забезпечення розвитку електронного урядування в Україні. *Інформаційне право*, 2019. Вип. 7. С. 140-146 URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/7/26.pdf> (дата звернення 25.05.2024).

6. Концепція розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМУ від 13.12.2010 р. №225-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80#Text> (втратив чинність). (дата звернення 25.05.2024).

7. Концепція розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження КМУ від 20.09.2017 р. №649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення 25.05.2024).

8. Питання Міністерства цифрової трансформації України: Постанова КМУ від 18.09.2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#n12> (дата звернення 25.05.2024).

9. Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг: Постанова КМУ від 4.12.2019р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#n15> (дата звернення 25.05.2024).

10. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98- ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр/> ed20160801 (втрата чинності 01.03.2023), (дата звернення 20.05.2024).

11. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр/> (дата звернення 20.05.2024).

12. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення 20.05.2024).

13. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. №5203-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> (дата звернення 20.05.2024).

14. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення 20.05.2024).

15. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. №722. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 20.01.2023).

16. Сидоренко Н.О. Державний портал «дія» шляхи удосконалення сфери надання адміністративних послуг. *Наукові перспективи*, 2021. Вип. 9(15). С. 227-238

17. Чкут С.А., Загвойська О.В., Цимбаленко Я.Ю. Основи електронного урядування: навчальний посібник. Київ, 2022. 268 с.

18. Чукут С.А. Блокчейн чи система електронного документообігу: сучасні тенденції впровадження в органах виконавчої влади України. *Інвестиції: практика та досвід*, 2018. Вип. 1. С.70-76. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5871&i=12>

19. Чернищук Н.В., Дзевелюк М.В., Дзевелюк А.В. Цифрові технології і право: виклики цифрової трансформації та кібербезпека. *Наука і техніка сьогодні*, 2023. Вип 12 (26). С. 62-72.

20. Яременко О.І., Дзевелюк М.В., Дзевелюк А.В. Електронне урядування: приклад впровадження додатку «ДІЯ» в Україні. *Наукові перспективи (Naukovi perspektivi)*, 2023. Вип. 11(25). С. 246-257.

References:

1. Baranov, O. A. (2018). Internet recheŭ: teoretyko-metodolohichni osnovy pravovoho rehulivannia [The Internet of Things: theoretical and methodological foundations of legal regulation]. Kharkiv. [in Ukrainian].

2. Dzeveliuk, M.V. (2017). Tradytsii ta novatsii v rozvytku funktsii suchasnoi derzhavy [Traditions and innovations in the development of functions of the modern state]. Odesa. [in Ukrainian].

3. Dzeveliuk, M. V. (2023). Vplyv elektronnoho uriaduvannia na transformatsiiu funktsionuvannia suchasnoi derzhavy [The influence of electronic governance on the transformation of the functioning of the modern state]. *Naukovo-praktychna konferentsiia «Problemy informatsiino-pravovoho*

zabezpechennia detsentralizatsii derzhavnoi vlady ta tsyfrovoy transformatsii v Ukraini» prysviachena do 30-richchia Natsionalnoi akademii pravovykh nauk. Vinnytsia. 62-69. [in Ukrainian].

4. Dzeveliuk, M. V. (2017). Servisna derzhava yak funktsionalna model suchasnoi derzhavy [The service state as a functional model of the modern state]. *Aktualni problemy derzhavy i prava..* 78. 60-67. [in Ukrainian].

5. Kalishenko, Ye. (2019). Pravove zabezpechennia rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini [Legal support for the development of electronic governance in Ukraine]. *Informatsiŭne pravo.* 7. 140-146. Retrieved from: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/7/26.pdf> [in Ukrainian].

6. Kontseptsiia rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini [The concept of the development of e-government in Ukraine]: Rozporiadzhennia KМУ vid 13.12.2010 r. №225-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80#Text> (vtratyv chynnist). [in Ukrainian].

7. Kontseptsiia rozvytku elektronnoho uriaduvannia v Ukraini [The concept of the development of electronic governance in Ukraine] : Rozporiadzhennia KМУ vid 20.09.2017 r. №649-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

8. Pytannia Ministerstva tsyfrovoy transformatsii Ukrainy [Issues of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine] : Postanova KМУ vid 18.09.2019 r. № 856. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#n12> [in Ukrainian].

9. Polozhennia pro Yedynyŭ derzhavnyŭ vebportal elektronnykh posluh [Regulations on the Unified State Web Portal of Electronic Services] : Postanova KМУ vid 4.12.2019r. № 1137. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#n15> [in Ukrainian].

10. Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii [On the National Informatization Program] : Zakon Ukrainy vid 04.02.1998 № 74/98-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-vr/ed20160801> (vtrata chynnosti 01.03.2023) [in Ukrainian].

11. Pro Kontseptsiuu Natsionalnoŭ prohramy informatyzatsii [On the Concept of the National Informatization Program] : Zakon Ukrainy vid 04.02.1998 № 75/98-VR. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-vr> [in Ukrainian].

12. Pro elektronni dokumenty ta elektronnyŭ dokumentoobih [On electronic documents and electronic document circulation] : Zakon Ukrainy vid 22 trav. 2003 r. № 851-IV. Retrieved from: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-15>[in Ukrainian].

13. Pro administratyvni posluhy [On administrative services] : Zakon Ukrainy vid 06.09.2012 r. №5203-VI. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> [in Ukrainian].

14. Pro Stratehiuu staloho rozvytku «Ukraina-2020» [About the Sustainable Development Strategy «Ukraine-2020»] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 r. № 5. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> [in Ukrainian].

15. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019 r. №722. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].

16. Sydorenko, N.O. (2021). Derzhavnyi portal «diia» shliakhy udoskonalennia sfery nadannia administratyvnykh posluh [State portal «action» ways to improve the sphere of administrative services]. *Naukovi perspektyvy.* 9(15). 227-238. [in Ukrainian].

17. Chukut, S.A., Zahvoiska, O.V. & Tsymbalenko, Ya.Iu. (2022). Osnovy elektronnoho uriaduvannia [Fundamentals of e-government] : navchalnyŭ posibnyk. 268 s. [in Ukrainian].

18. Chukut, S.A. (2018). Blokcheyn chy systema elektronnoho dokumentoobihu: suchasni tendentsii vprovadzhennia v orhanakh vykonavchoŭ vlady Ukrainy [Blockchain or a system of electronic document circulation: modern trends of implementation in the executive authorities of Ukraine.]. *Investysii: praktyka ta dosvid.* 1. 70-76. Retrieved from: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5871&i=12> [in Ukrainian].

19. Chernyshchuk, N.V., Dzeveliuk, M.V. & Dzeveliuk, A.V. (2023). Tsyfrovii tekhnolohii i pravo: vykyky tsyfrovoy transformatsii ta kiberbezpeka [Digital technologies and law: challenges of digital transformation and cyber security.]. *Nauka i tekhnika sohodni.* 12(26). 62-72. [in Ukrainian].

20. Yaremenko, O.I., Dzeveliuk, M.V. & Dzeveliuk, A.V. (2023). Elektronne vriaduvannia: pryklad vprovadzhennia dodatku «DIIa» v Ukraini [Electronic governance: an example of the implementation of the «ACTION» application in Ukraine.]. *Naukovi perspektyvy* 11(25). 246-257. [in Ukrainian].